

Axlöpare, *Zabrus tenebrioides* (Goeze), återfunnen i Skåne sommaren 2003

MIKAEL MOLANDER

Det var inför ett konditionstest i skolan som min far och jag var ute och tränade på den s.k. "Tygelsjöstigen", tidigare banvall för sträckan Malmö –Falsterbo, alldeles i närheten av Hyllie vattentorn i Malmös södra utkant. Vid vattentornet hade ett vetefält just skördats, och en grävmaskin höll på att göra långa rännor på stubbåkern för arkeologiska undersökningar. Det var mitt på dagen, och jag hade inte förväntat mig att stöta på någon nattaktiv löpare. Plötsligt ser jag en stor jordlöpare springa över stigen. Jag fångar den, konstaterar snabbt att det inte är någon art jag tidigare träffat på och stoppar ner den i mitt alltid medhavda provrör. Och plötsligt får vi också väldigt bråttom hem. Väl hemma bestämmes fyndet till axlöpare, *Zabrus tenebrioides* (Goeze), en raritet som senast rapporterades funnen vid Lund 1952 och numera ansedd som försvunnen ur landet (RE = regionally extinct på den svenska rödlistan). Med sin svarta, kullriga kropp, sina korta ben och storlek (14-18 mm) är den lätt att känna igen (Fig. 1).

I 'Svensk Insektsfauna' 1942 skriver C. H. Lindroth att axlöparen förekommer i Skåne på flera lokaler i sydvästra hörnet. Den lever på åkrar och naturliga gräsmarker, helst med sandig jordmån och ej för fuktigt. I Mellaneuropa är den ett beryktat skadedjur som om natten klättrar upp och

förtär sädeskornen, men den lever delvis även av rov.

I Sverige har axlöparen länge varit känd från Skåne, där den åtminstone i västra delen förr nog inte var särskilt ovanlig (se fyndöversikt nedan). Under 1900-talets första hälft gjordes ytterligare ett antal fynd inom samma område (se nedan), men under 1940-talet försvann arten från de kända lokalerna, varefter endast två fynd av enstaka exemplar är bekanta: Vellinge (1951) och Lund (1952). Artens tillbakagång anses ha sin grund i de stränga vinterna under 1940-talets första år, samt den ökade användningen av pesticider. Även ett intensifierat jordbruk kan ha varit bidragande till artens tillbakagång (Håkan Ljungberg pers. med.). Efter mitt första fynd har jag besökt lokalen ett flertal gånger och har kunnat konstatera totalt fem exemplar. Dessa har förekommit såväl i vetefältet som i en angränsande gräsvall och tyder på en etablerad population inom området. Kan det möjligen vara så att arten är på väg tillbaka? Tyvärr finns det oro för att lokalen kommer att försvinna. Det finns stora byggprojekt planerade, bl.a. kommer det kanske att byggas hotell, köpcentra och en ny ishall i området inom en inte allt för avlägsen framtid. Det ska bli spännande att följa utvecklingen på lokalen de kommande åren!

Fig. 1. Axlöpärl, *Zabrus tenebrioides* (Goeze), från Malmö, Hyllie.

Fyndöversikt

1800-talet

Lund, Malmö, Trelleborg, Håslöv, Kävlinge, Helsingborg.

1900-talet

Falsterbo 1917, Lomma 1936, Kungstorp 1936, Uppåkra 1936, Alnarp 1938, Lund

(kring Fjelievägen) upprepade fynd 1938-1941, Vellinge 1951 (J.R. Bergvall), Lund 1952 (Magnus Lindroth).

Vinddriftfynd: inga kända.

Tack

Ett stort tack till Mikael Sörensson och Björn Abelson för hjälp med manuskript och bekräftelse av artbestämningen, samt till Håkan Ljungberg för värdefulla uppgifter om axlöpärl.

Litteratur

Lindroth, C. H. 1942. Skalbaggar (Coleoptera). Carabidae. Svensk Insektfauna 9. Entomologiska Föreningen, Stockholm.

Ljungberg, H. 2000. Artfaktblad: *Zabrus tenebrioides* – axlöpärl. ArtDatabanken (www.artdata.slu.se).

Ljungberg H. & M. Svensson. 1993. Förenklad bestämningsnyckel till svenska jordlöparsläkten (Coleoptera: Carabidae). Stencil.

Lundberg, S. 1995. Catalogus Coleopterorum Sueciae. Naturhistoriska riksmuseet och Entomologiska föreningen i Stockholm.

Förf. adress: Albinsrogatan 49, 214 67 Malmö.
Tel. 040-962710.

Epost: mikaelmolander@telia.com